

LGBT personu saskarsme ar diskrimināciju un naida noziegumiem ES un Horvātijā

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 1. pants nosaka, ka cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā. 21. pants garantē tiesības netikt diskriminētam, tostarp, dzimumorientācijas dēļ. Vienlīdzīgas attieksmes princips ir Eiropas Savienības pamatvērtība, kura nodrošina cilvēka cieņas ievērošanu un pilnvērtīgu piedalīšanos ekonomiskajā, kultūras un sabiedriskajā dzīvē ar vienlīdzīgiem nosacījumiem.

Politikas konteksts

Aizvien lielāks skaits starptautisku un nacionālu notikumu ir saistīti ar lesbiešu, geju, biseksuāļu un transpersonu (LGBT) pamattiesībām. Eiropas Savienība (ES), Eiropas Padome un Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) ir pilnveidojušas un spēcīnājušas LGBT personu nediskriminēšanas un vienlīdzības standartus. Eiropas un nacionālajā likumdošanā dzimumorientāciju un dzimuma identitāti aizvien biežāk atzīst kā diskriminācijas iemeslu.

2010. gadā Eiropas Komisija pieprasīja FRA apkopot salīdzināmus datus par visu ES dalībvalstu un Horvātijas LGBT personu pieredzi attiecībā uz diskrimināciju un naida noziegumiem. Tā rezultātā 2012. gadā FRA uzsāka ES LGBT tiešsaistes aptauju, kurā tika saņemtas 93 079 atbildes. Aptauja nodrošināja ievērojamu salīdzināmo datu apjomu, kas ļāva FRA izstrādāt secinājumus un sniegt uz faktiem balstītus ieteikumus. Šie secinājumi un ieteikumi var palīdzēt ES institūcijām un dalībvalstīm noteikt un risināt ar LGBT personu pamattiesību pārkāpšanu saistītus gadījumus ar mērķtiecīgu reakciju tiesiskā un politikas līmenī, lai nodrošinātu šo pamattiesību aizsardzību un īstenošanu.

Būtiskākie secinājumi

Aptaujas rezultāti parāda, ka esošajā ES sabiedrībā LGBT personas regulāri cieš, jo nevar justies brīvi skolā, darbavietā vai sabiedrībā. Tādēļ daudzi slēpj savu identitāti un dzīvo izolācijā vai pat bailēs. Citi saskaras ar diskrimināciju vai pat vardarbību, ja atklāj savu būtību. Starp valstīm pastāv būtiskas atšķirības respondentu uztverē un pieredzē attiecībā uz diskrimināciju, aizskaršanu un vardarbību dzimumorientācijas

vai dzimuma identitātes dēļ. Līdzīga situācija valstu atšķirībās ir novērojama arī attiecībā uz uztvertās negatīvās sabiedrības attieksmes pret LGBT personām apmēru un izvairīšanās stratēģijām, ko LGBT cilvēki izmanto bailēs no uzbrukumiem, draudiem vai aizskaršanas.

- Gandrīz puse (47%) visu respondentu norādīja, ka gada laikā pirms apsekojuma norises ir jutušies personiski diskriminēti vai aizskarti dzimumorientācijas dēļ.
- Vairāk par 80% respondentu visās ES dalībvalstīs atceras, ka LGBT jaunieši skolā ir saņēmuši negatīvus komentārus vai ir pieredzējuši ņirgāšanos.
- Divas trešdaļas (67%) visu respondentu norādīja, ka skolas gados pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas bieži vai vienmēr ir slēpuši savu piederību LGBT.
- Katrs piektais respondents, kurš ticis pieņemts darbā un/vai meklējis darbu 12 mēnešu laikā pirms šīs aptaujas, ir juties diskriminēts šajās situācijās šā gada laikā. Starp transpersonu respondentiem šis rādītājs pieaug līdz vienai trešdaļai.
- Starp respondentiem, kuri gada laikā pirms aptaujas ir apmeklējuši kafējnicu, restorānu, bāru vai naktsklubu, šajā periodā viena piektdaļa (18%) ir šajā vietā juties personiski diskriminētas savas piederības LGBT dēļ.
- Ceturtā daļa (26%) visu ES LGBT aptaujas respondentu ir pieredzējuši uzbrukumus vai vardarbības draudus pēdējo piecu gadu periodā.
- Aptuveni trīs no katriem desmit respondentiem norādīja, ka pirms šīs aptaujas ir cietuši no vardarbības vai vardarbības draudiem biežāk kā trīs reizes gadā.
- Vairums respondentu, kuri ir saskārušies ar vardarbību (59%) pēdējā gada laikā, minēja, ka pēdējais uzbrukums vai vardarbības draudi ir daļēji vai pilnībā notikuši tādēļ, ka viņus uztvēra kā LGBT.
- Mazāk par piektdaļu (17%) ir ziņojuši policijai par pēdējo pieredzēto naida izraisītās vardarbības gadījumu. Apmēram 66% respondentu visās ES dalībvalstīs baidās, esot sabiedrībā, sadoties rokās ar sava dzimuma

partneri. Respondentiem gejiem un biseksuāliem vīriešiem šis rādītājs attiecīgi sasniedza 74% un 78%.

- Vairāk kā četras piektdaļas visu respondentu norādīja, ka joki par LGBT cilvēkiem ir plaši sastopama parādība ikdienā.
- Gandrīz puse visu respondentu uzskatīja, ka viņu mītnes valstī aizskaroshi politiku izteikumi par LGBT personām ir novērojami bieži.

Uz faktiem balstīti ieteikumi

Izmantojot šīs aptaujas ietvaros iegūtos statistikas faktus kā pamatu, FRA ir izstrādājusi savus secinājumus un uz faktiem balstītus ieteikumus, lai nodrošinātu informāciju reakcijas veida tiesiskiem un politikas pasākumiem ES un nacionālā līmenī.

Droša izglītības vide

ES dalībvalstīm ir jāpanāk, ka LGBT jauniešiem skolās tiek nodrošināta droša un atbalstoša vide bez ņirgāšanās un atstumšanas. Tas paredz LGBT personu stigmatizācijas un atstumšanas apkarošanu un dažādības atbalstīšanu. Skolas ir jārosina pieņemt politiku ņirgāšanās novēršanai un apkarošanai. ES dalībvalstīm skolu mācību programmās ir jāiekļauj objektīva informācija par dzimumorientāciju, dzimuma identitāti un dzimuma izpausmēm, lai veicinātu cieņu un saprašanos personāla un skolēnu vai studentu starpā un uzlabotu informētību par problēmām, ar ko saskaras LGBT cilvēki.

Uz dzimumorientācijas un dzimuma identitātes balstītas diskriminācijas apkarošana

Daudzveidīga un iekļaujoša sociālā vide, kas balstās uz ES Pamattiesību hartā paredzēto vienlīdzības principu, var veicināt tādas vides radīšanu, kur LGBT cilvēki var dzīvot un izpausties atklāti un brīvi.

Sistemātiskas un saskaņotas reakcijas uz diskrimināciju spēcināšanai ES un tās dalībvalstīs tiek rosinātas izstrādāt rīcības plānus, lai vairotu cieņu pret LGBT personām, aizsargātu viņu pamattiesības un/vai integrētu LGBT jautājumus nacionālajos rīcības plānos un stratēģijās attiecībā uz cilvēktiesībām. Īpaša uzmanība ir jāvērs uz transpersonu un LGBT jauniešu problēmām, ar ko viņi saskaras šajos konkrētajos apstākļos. ES ir jāatbalsta daudzsološas prakses apmaiņa attiecībā, lai aktīvi veicinātu cieņu pret LGBT personām. Dalībvalstīs tiek aicinātas vairoties sabiedrības viedokļa līdzsvarotību par LGBT jautājumiem, sekmējot dialogu ar vadošajiem šīs kopienas dalībniekiem. Spēcīga un pozitīva politiskā vadība ir nepieciešama arī LGBT cilvēku pamattiesību stiprināšanai.

LGBT naida noziegumu upuru atzīšana un aizsardzība

Katram ir tiesības uz cieņu pret viņa tiesībām uz dzīvi, drošību un aizsardzību pret vardarbību neatkarīgi no dzimumorientācijas vai dzimuma identitātes.

ES un tās dalībvalstīm būtu jāapsver iespēja pieņemt tādas likumus par homofobisku un transfobisku naida runām un naida noziegumiem, kuri sniegtu LGBT personām vienlīdzīgu aizsardzību. ES dalībvalstīs tiek arī aicinātas veicināt LGBT naida noziegumu upuru atzīšanu un aizsardzību, nacionālajos likumos norādot homofobisku un transfobisku naidu kā iespējamu motīvu uz aizspriedumiem balstītiem noziegumiem. Ir jāapsver iespēja rīkot apmācības tiesībsargājošo iestāžu personālam, tostarp, kā reģistrēt šos gadījumus.

Vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšana darbavietā

ES tiesību aktos ir skaidri jāaizliedz diskriminācija, kas balstīta uz dzimuma identitātes pamata, un ES ir jāturpina uzraudzīt valstu sūdzību izskatošo struktūru un procedūru efektivitāti. Lai vairotu informētību diskriminācijas jomā, ES dalībvalstīm ir jāatbalsta valstu līdztiesības atbalsta struktūras un citi sūdzību izskatīšanas mehānismi, to centienos veicināt LGBT personu informētību par to darbību un procedūrām.

Diskriminācija ārpus darbavietas

Vienlīdzīga aizsardzība visās ES dalībvalstīs pret diskrimināciju dzimumorientācijas dēļ ievērojami uzlabotos, ja šādas diskriminācijas ES mēroga aizliegums sniegtos ārpus darbavietas un nodarbošanās robežām, kā to Eiropas Komisija sniedz savā *Priekšlikumā Padomes direktīvai no 2008. gada 2. jūlija par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas*. ES likumdevējiem ir jāapsver iespēja skaidri norādīt uz dzimuma balstītu diskrimināciju kā diskriminācijas veidu visos esošajos un nākotnes ES tiesību aktos.

Papildu informācija:

Abus FRA ziņojumus par aptaujas rezultātiem – *EU LGBT survey: Results at a glance (ES LGBT aptaujas rezultāti: īsumā)* un *EU LGBT survey: main results (ES LGBT aptaujas rezultāti: galvenie rezultāti)* – skatīt šeit: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Attiecībā uz tiešsaistes vizualizācijas tooll – *EU LGBT survey data explorer (ES LGBT datu pētnieks)* – skatiet: <http://fra.europa.eu/en/lgbt-survey-results>

FRA aktivitāšu pārskats attiecībā uz LGBT personu pamattiesībām pieejams šeit: <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>